

Horyzonty Polityki
2026, Vol. 17, N° 59

KATARZYNA POKORNA-IGNATOWICZ

<https://orcid.org/0000-0001-5127-7913>
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
katarzyna.pokorna@gmail.com
<https://doi.org/10.35765/HP.2026.1759.05>

Ekologiczne nawrócenie według Kongresu Katoliczek i Katolików

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Wykazanie, że encyklika papieża Franciszka *Laudato si'* stała się inspiracją dwóch raportów zatytułowanych *Troska o stworzenie próbą naszej wiary* oraz *Katolicy i Boże zwierzęta. Jak wypełniamy zadanie bycia człowiekiem* autorstwa Kongresu Katoliczek i Katolików.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Głównym problemem badawczym jest przedstawienie ocen autorów raportów na temat stanu świadomości ekologicznej polskich katolików, a także ocena implementacji wskazań encykliki *Laudato si'* w ich życiu codziennym oraz w nauczaniu i działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Podstawową metodę badawczą stanowi analiza treści dokumentów.

PROCES WYWODU: Artykuł rozpoczyna charakterystyka Kongresu Katoliczek i Katolików, następnie w jego części zasadniczej poddaje się analizie jego dwa raporty będące odpowiedzią na apel papieża Franciszka o ekologiczne nawrócenie, zwłaszcza stosowaną w nich argumentację łączącą wiedzę naukową z nauczaniem Kościoła na temat ekologii oraz przedstawione w nich propozycje działań mających na celu poprawę sytuacji w tym zakresie.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Analiza wykazała, że encyklika *Laudato si'* nie została właściwie przemyślana i upowszechniona w polskim Kościele. Główne przyczyny takiego stanu rzeczy to brak wiedzy naukowej o sytuacji ekologicznej, nieznajomość nauczania Kościoła o ekologii, niska świadomość

Sugerowane cytowanie: Pokorna-Ignatowicz, K. (2026). Ekologiczne nawrócenie według Kongresu Katoliczek i Katolików. *Horyzonty Polityki*, 17(59), 85–98. <https://doi.org/10.35765/HP.2026.1759.05>.

wynikających z wiary proekologicznych powinności oraz niewłaściwy sposób komunikowania o nich.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: W polskim Kościele katolickim należy podjąć szeroko zakrojone działania w celu pełniejszego wprowadzenia w życie wskazań encykliki *Laudato si'*, takie jak: szerzenie wiedzy naukowej o zagrożeniach ekologicznych, wprowadzenie edukacji ekologicznej do programów kształcenia religijnego i duszpasterstwa, zmiana sposobu komunikowania o proekologicznych powinnościach chrześcijan oraz współpraca ze wszystkimi środowiskami działającymi na rzecz powstrzymania katastrofy ekologicznej Ziemi.

SŁOWA KLUCZOWE:

encyklika *Laudato si'*, Kongres Katoliczek i Katolików, ekologiczne nawrócenie, religijne komunikowanie o ekologii, wiara a ekologia

Abstract

ECOLOGICAL CONVERSION ACCORDING
TO THE CONGRESS OF CATHOLIC WOMEN AND MEN

RESEARCH OBJECTIVE: Demonstrating that Pope Francis' encyclical *Laudato si'* served as an inspiration for two reports entitled *Care for Creation as a Test of Our Faith* and *Catholics and God's Animals: How We Fulfill the Task of Being Human*, authored by the Congress of Catholic Women and Men.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The main research problem is to present the assessment of the reports' authors, on the state of ecological awareness among Polish Catholics, as well as to evaluate the implementation of the guidelines of the encyclical *Laudato si'* in their daily lives and in the teaching and activities of the Catholic Church in Poland. The primary research method is document content analysis.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: The article begins with a characterization of the Congress of Catholic Women and Men. Its main section analyzes two of the Congress's reports issued in response to Pope Francis's call for ecological conversion, with particular attention to the arguments combining scientific knowledge with Church teaching on ecology, and the proposed actions aimed at improving the situation in this area.

RESEARCH RESULTS: The analysis revealed that the encyclical *Laudato si'* has not been properly reflected upon or widely disseminated within the Polish Church. The main reasons for this situation include a lack of scientific knowledge

about the ecological crisis, unfamiliarity with the Church's teaching on ecology, low awareness of faith-based ecological responsibilities, and ineffective communication regarding these issues.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS:

The broad and comprehensive efforts must be undertaken within the Polish Catholic Church, to more fully implement the guidelines of the *Laudato si'* encyclical. These efforts should include: promoting scientific knowledge about ecological threats, introducing ecological education into religious instruction and pastoral programs, changing the way Christian ecological responsibilities are communicated, and cooperating with all communities working to prevent the ecological catastrophe facing our planet.

KEYWORDS:

Laudato si' encyclical, Congress of Catholic Women and Men, ecological conversion, religious communication about ecology, faith versus ecology

WSTĘP

18 czerwca 2015 roku papież Franciszek ogłosił encyklikę *Laudato si'*. W trosce o wspólny dom, nazywaną „zieloną encykliką”, pierwszy tej rangi dokument Stolicy Apostolskiej poświęcony w całości ekologii. Papież analizuje w niej przyczyny i przejawy obecnego głębokiego kryzysu ekologicznego w szerokim kontekście chrześcijańskiej antropologii (Machinek, 2016, s. 78–80) oraz apeluje o aktywne przeciwdziałanie mu, m.in. poprzez ekologiczne nawrócenia katolików i uczynienie zadania ochrony środowiska przyrodniczego ważnym elementem duchowości współczesnych chrześcijan (Misztal, 2017, s. 157–158). Na zawarte w niej wezwanie do ekologicznego nawrócenia odpowiedzieli członkowie i członkinie Kongresu Katoliczek i Katolików tworzący w jego ramach grupę pod nazwą Troska o stworzenie.

Celem artykułu jest wykazanie, że opublikowane przez tę grupę dwa raporty zatytułowane *Troska o stworzenie próbą naszej wiary* oraz *Katolicy i Boże zwierzęta. Jak wypełniamy zadanie bycia człowiekiem* zostały zainspirowane encykliką *Laudato si'*, a zaproponowane w nich działania są odpowiedzią na apel papieża Franciszka o ekologiczne nawrócenie. Głównym problemem badawczym jest przedstawienie

poglądów i ocen autorów tych raportów na temat stanu świadomości ekologicznej polskich katolików, a także ocena implementacji wskazań encykliki *Laudato si'* w ich życiu codziennym oraz w nauczaniu i działalności Kościoła katolickiego w Polsce. Podstawową metodę badawczą stanowi analiza dokumentów, której poddano te dwa raporty, szczególną uwagę zwracając na analizę przyczyn niewłaściwej świadomości ekologicznej, propozycje działań mających na celu poprawę sytuacji w tym zakresie oraz zastosowaną w badanych raportach argumentację łączącą wiedzę naukową z zakresu ekologii z nauczaniem Kościoła na ten temat.

KONGRES KATOLICZEK I KATOLIKÓW

Kongres Katoliczek i Katolików rozpoczął działalność w lutym 2021 roku. Jak napisano w jego deklaracji programowej,

Kongres Katoliczek i Katolików to inicjatywa osób, które wspólnie poszukują pozytywnych odpowiedzi na pytanie o przyszłość Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce, Europie i na świecie. To forum wymiany myśli i płaszczyzna wspólnego działania na rzecz reform, jakich Kościół potrzebuje w zmieniającej się rzeczywistości społecznej (Kongres Katoliczek i Katolików, 2021).

Jego działalność prowadzona jest głównie w internecie za pośrednictwem strony internetowej (<https://kongreskk.pl/>), zawierającej także przekierowania do kongresowych mediów społecznościowych oraz do Fundacji na rzecz Kongresu Katoliczek i Katolików i portalu Patronite, za pośrednictwem którego można wspierać finansowo działalność Kongresu (Pokorna-Ignatowicz, 2023, s. 27–28). Przyczyną jego powstania stało się przekonanie, że

Kryzys Kościoła jako instytucji jest bardzo poważny. Bez włączenia się wszystkich, którym na Kościele zależy, w proces jego odnowy, Kościół w ziemskiej postaci przestanie być skutecznym narzędziem głoszenia Słowa Bożego. Kościół musi się zmienić, zarówno gdy chodzi o jego strukturę wewnętrzną, władzę, zarządzanie, duszpasterstwo, jak i w relacji ze światem zewnętrznym – z innymi wyznaniem, religiami, osobami poza Kościołem, a także w relacji do środowiska i społeczeństwa. Ta zmiana musi wynikać z naśladowania Chrystusa, a nie z oporu przeciwko Niemu (Kongres Katoliczek i Katolików, 2021).

Kongresowicze pracują systematycznie w ramach spotykających się online, na ogół co dwa tygodnie, tematycznych grupach roboczych. Rezultatem ich prac są raporty poświęcone konkretnym zagadnieniom dotyczącym funkcjonowania współczesnego polskiego Kościoła, które zdaniem kongresowiczów wymagają zmian. Organizują także spotkania offline pod nazwą Forum Obecni w Kościele. Pierwsze takie forum odbyło się w październiku 2022 roku w Łodzi. Przyjęto na nim 10 postulatów skierowanych do władz polskiego Kościoła. Jednym z nich był apel o tworzenie w parafiach grup złożonych z duchownych i świeckich, którzy zgodnie ze wskazaniem encykliki *Laudato si'* podejmą działania łączące troskę o środowisko z wiarą. W jego uzasadnieniu stwierdzono, że postulat ten jest odpowiedzią na apel papieża Franciszka zawarty w encyklice *Laudato si'* o ekologiczne nawrócenie w duchu Ewangelii, czyli pogłębienie świadomości ekologicznej oraz inicjowanie i wspieranie działań prowadzących do ocalenia świata. Problematykę ekologii w Kościele uczyniono również tematem wiodącym III Forum Obecni w Kościele, odbywającego się w październiku 2024 roku w Gdańsku.

GRUPA TROSKA O STWORZENIE

Grupa Troska o stworzenie jest jedną z najaktywniejszych grup roboczych pracujących w Kongresie Katoliczek i Katolików. Przedstawiając ją na stronie internetowej, napisano, że podstawą pracy i inspiracją dla tej grupy jest encyklika *Laudato si'*, w której papież Franciszek nawołuje do ekologicznego nawrócenia, a jej celem jest poszukiwanie rozwiązań, dzięki którym polscy katolicy mogą się przyczynić do powstrzymania niszczenia stworzonego przez Boga i oddanego ludziom pod opiekę świata, zastanowić się, dlaczego recepcja tego nauczania jest niewystarczająca, oraz co i w jaki sposób mogą zrobić członkowie Kościoła katolickiego w Polsce, aby to zmienić. Zadaniem grupy jest także szerzenie świadomości ekologicznej opartej na wiedzy naukowej i nauczaniu Kościoła oraz skłonienie polskich katolików do większej odpowiedzialności za skutki swoich działań w duchu ewangelicznej troski o świat i przyszłe pokolenia. Dotychczasowym dorobkiem grupy są dwa raporty dostępne na stronie internetowej Kongresu.

RAPORT TROSKA O STWORZENIE PRÓBĄ NASZEJ WIARY

Pierwszy raport grupy Troska o stworzenie nosi tytuł *Troska o stworzenie próbą naszej wiary*. Na jego stronie tytułowej napisano:

Naszym zdaniem nadszedł najwyższy czas, aby w polskim Kościele katolickim zacząć otwarcie mówić o grzechach ekologicznych i potrzebie ekologicznego nawrócenia. To nawrócenie nie jest możliwe bez pogłębienia duchowości, która widzi objawianie się Boga w stworzeniu i jest świadoma obowiązków nas, ludzi, wobec słabszych oraz wobec wspólnego nam środowiska życia.

We wstępie napisano natomiast:

Celem tego Raportu jest omówienie stosunku duchownych i świeckich do współczesnych problemów ekologicznych na tle wybranych faktów mówiących o dewastacji środowiska i w kontekście nauczania Kościoła powszechnego w obszarze ekologii integralnej. Dokument uwzględnia też postulaty i propozycje działań wiodących do nawrócenia ekologicznego polskich katolików (Kongres Katoliczek i Katolików, 2022).

Liczący ponad 60 stron raport podzielony został na kilka części. Pierwsza z nich zatytułowana *Stworzenie w sytuacji zagrożenia i nasza – katolików odpowiedzialność* poświęcona została wyjaśnieniu obecnych zagrożeń ekologicznych, a przede wszystkim zbliżającej się katastrofie klimatycznej i środowiskowej Ziemi, a także dramatycznym nadużyciom ludzi w stosunku do czujących zwierząt. Uczyniono to, opierając się na aktualnej wiedzy naukowej, o czym świadczą liczne odsyłacze do publikacji naukowych oraz raportów międzynarodowych organizacji monitorujących sytuację ekologiczną Ziemi (IPBES, 2019; IPPC, 2021), w których przedstawiono m.in. aktualny stan wiedzy na temat zmieniającego się klimatu Ziemi, przyczyn i konsekwencji katastrofy klimatycznej; zarekomendowano także działania, które muszą być podjęte, aby tym konsekwencjom przeciwdziałać. Przedstawiono w nim również nauczanie Kościoła dotyczące troski o środowisko, wyjaśniając, dlaczego troska o stworzenie jest obowiązkiem ewangelicznym. Zdefiniowano w nim ponadto pojęcie grzechu ekologicznego jako działania i nawyki niszczące harmonię środowiska i powodujące

cierpienie ludzi i zwierząt, podkreślając, że jest to działanie przeciw Bogu oraz przyszłym pokoleniom.

W kolejnej części opisano obecną praktykę duszpasterską i działania proekologiczne katolików w Polsce. Zwrócono w niej uwagę na ubogosc tej problematyki w kazaniach i w programach nauczania religii i podręcznikach do tego przedmiotu, co może rodzić przekonanie, że działania proekologiczne – w tym takie jak troska o środowisko i stosunek do zwierząt – nie łączą się z wiarą, a bywa, że są uważane za niezgodne z nią, zwłaszcza gdy poglądy kwestionujące ustalenia nauki są wygłaszane przez duchownych. W części tej opisano także dobre i warte naśladowania proekologiczne inicjatywy katolików w Polsce oraz utworzone przez nich organizacje, które działają na rzecz ekologicznego nawrócenia.

Kolejną część poświęcono analizie przeszkód i problemów w realizacji ekologicznego nawrócenia polskich katolików. Stwierdzono, że dla wielu z nich pojęcia grzechu i nawrócenia ekologicznego są obce i często wynikają z zakorzenionych nawyków, egoizmu, brak wiedzy i nieświadomości faktu, że wezwanie do nawrócenia ekologicznego płynie wprost z Ewangelii oraz z przykazania miłości Boga i bliźniego. Przyczyn takiej sytuacji autorzy raportu upatrują w kilku czynnikach. Pierwszym z nich jest niewłaściwe rozumienie działań ekologicznych i komunikowanie o nich, co wynika przede wszystkim z niewłaściwego interpretowania teologii o „czynieniu sobie ziemi poddaną”. Mimo że papież Franciszek w *Laudato si'* wyjaśnia, iż należy to stwierdzenie rozumieć jako troskę o środowisko, klimat i wszelkie zamieszkujące Ziemię stworzenia, to prawda ta, podobnie jak inne wskazania tej encykliki, nie tylko nie jest wystarczająco obecna w nauczaniu polskiego Kościoła, ale bywa kwestionowana, choćby przez przestrzeganie przed „ideologią ekologizmu” jako czymś sprzecznym z katolicyzmem. Konsekwencją takiej postawy jest zniechęcanie wiernych do działań proekologicznych, a młodych ludzi, dla których kwestie te są szczególnie ważne, również do samego Kościoła.

Drugim czynnikiem uznanym za przeszkodę w ekologicznym nawróceniu polskich katolików jest brak wiedzy o zagrożeniach ekologicznych wśród ich duszpasterzy i katechetów. W seminariach i instytucjach edukacyjnych Kościoła nie przekazuje się wiedzy przyrodniczej i ekologicznej, mimo iż jest ona powszechnie dostępna,

dostarcza jej również encyklika *Laudato si'*. Nie propaguje się też i nie rozwija w polskim Kościele nurtów teologicznych związanych z kryzysem ekologicznym czy ze stosunkiem do zwierząt.

Kolejnym czynnikiem będącym przeszkodą w ekologicznym nawróceniu polskich katolików jest polityczne zaangażowanie polskiego Kościoła. Zdaniem autorów raportu tradycyjnalistyczna część polskich hierarchów włączyła się w spór polityczny, którego częścią jest także stosunek do ruchu ekologicznego. Wśród wiernych, którzy słyszą o zagrożeniach dla Kościoła i tradycyjnych wartości wynikających z „ideologii ekologizmu” z ust swoich duchownych oraz z ust niektórych polityków, może to prowadzić do błędnego przekonania, że takie poglądy są oficjalnym nauczaniem Kościoła. Zamyka to Kościołowi możliwość dialogu ze środowiskami o innych poglądach politycznych, działającymi na rzecz ochrony przyrody, klimatu czy praw zwierząt, i czyni go współodpowiedzialnym za dewastację środowiska i dramatyczny los zwierząt.

Ostatnim – czwartym – czynnikiem utrudniającym ekologiczne nawrócenie jest brak duchowości związanej z przeżywaniem natury jako objawienia Boga, co skutkuje tym, że katolicy nie czują się współodpowiedzialni za środowisko, klimat, los zwierząt, nie oceniają z punktu widzenia wiary swoich codziennych praktyk, tego, co jedzą, co kupują, jak traktują zwierzęta, co robią z odpadami.

Kolejna część raportu zawiera szereg postulatów skierowanych do polskich katolików, których celem jest zwiększenie ich odpowiedzialności i zaangażowania w ochronę świata. Pierwszy mówi o szanowaniu wiedzy naukowej i budowaniu ekologicznej świadomości, co powinno przełożyć się na publiczne i indywidualne decyzje i wybory katolików. Pomóc w tym może szersze uwzględnienie problematyki ekologicznej w katechezie i praktyce duszpasterskiej. Drugi postulat dotyczy konieczności nawiązania dialogu z młodym pokoleniem, które jest dużo bardziej wrażliwe ekologicznie niż ich rodzice i dziadkowie. Postulat ten wydaje się szczególnie istotny w kontekście dynamicznej laicyzacji młodego pokolenia (CBOS, 2021), więc nawiązanie takiego dialogu mogłoby przyczynić się nie tylko do wzrostu świadomości ekologicznej katolików, ale i do zahamowania procesu odchodzenia od Kościoła młodych ludzi. Trzeci postulat jest apelem o popieranie wszelkich akcji i działań na rzecz poprawy jakości powietrza, a czwarty podobnym apelem o termomodernizację

własnych domów oraz infrastruktury kościelnej. Piąty odnosi się do ochrony bioróżnorodności i popierania oraz prowadzenia działań o jej zachowanie na szczeblu krajowym, lokalnym i indywidualnym. W szóstym apeluje się o zmianę stosunku do czujących zwierząt, traktowanych obecnie jak przedmioty lub maszyny produkcyjne, w tym zmianę nauczania na temat ich postrzegania i traktowania oraz włączenie tej tematyki do programów edukacji w seminariach duchownych, lekcji religii i katechezy. W siódmym nawołuje się do prowadzenia w swoim prywatnym życiu praktyk będących wyrazem troski o stworzenie i traktowanie takiego stylu życia jako wyrazu miłości do Boga. W ósmym apeluje się o pogłębianie świadomości ekologicznej wiernych w duchu encykliki *Laudato si'* oraz o wspieranie działalności katolickich środowisk i organizacji, które w tym duchu działają. Ostatni postulat odnosi się do podejmowania współpracy z wyznawcami innych religii oraz zlaicyzowanymi ludźmi działającymi na rzecz ochrony stworzenia, gdyż tylko wspólne działanie może uchronić świat przed katastrofą.

W ostatniej części raportu zawarto kilkadziesiąt szczegółowych propozycji działań, które należy podjąć w celu ekologicznego nawrócenia polskich katolików. Zostały one podzielone na działania ogólne oraz szczegółowe wskazania dla władz kościelnych, duchownych i wiernych, zgodnie z przekonaniem, że odpowiedzialność za stworzenie i ekologiczne nawrócenie polskich katolików dotyczy wszystkich członków i struktur Kościoła. Celem wskazanych działań jest, jak napisano w raporcie, wspólne dobro wszystkich ludzi i innych istot żyjących na Ziemi oraz ich przyszłych pokoleń. Podkreślono, że w tych działaniach nie może zabraknąć katolików, w tym tych najmłodszych. Wyłania się z nich konkretny plan, którego wdrożenie włączy polskich katolików w wypełnianie wskazań encykliki *Laudato si'*. Plan ten dotyczy trzech głównych obszarów. Pierwszym z nich jest edukacja. Należy wprowadzić wiedzę naukową dotyczącą zagrożeń ekologicznych i traktowania zwierząt do programów nauczania religii w szkołach, w seminariach duchownych, duszpasterstwa, kazań oraz wykazywać, że troska o stworzenie jest ściśle powiązana z wiarą i jest odpowiedzialnością katolików przed Stwórcą. Pomocne, a wręcz konieczne w tym celu jest propagowanie tez i wskazań zawartych w *Laudato si'*, rozwijanie i propagowanie nauczania ekologicznego Kościoła oraz związanej z nim duchowości.

Konieczna jest też zmiana języka, którym mówi się o ekologii w Kościele, na zrozumiały dla ludzi i wskazujący na związek tej problematyki z wiarą, a także wolnego od politycznych i ideologicznych naleciałości czy powiązań.

Kolejnym obszarem działań jest inicjowanie, propagowanie i wprowadzanie w życie publiczne i prywatne katolików proekologicznych zachowań i nawyków, tak aby w jak najmniejszym stopniu przyczynić się do dewastacji planety i cierpienia zamieszkujących ją istot. Można to czynić m.in. przez ograniczenie marnotrawstwa wody i żywności, powstrzymanie się od nadmiernej konsumpcji, zwracanie uwagi i reagowanie na złe traktowanie zwierząt, ograniczenie nieekologicznych ozdób (np. plastikowe znicze, wieńce, ozdoby świąteczne itp.), ekomodernizacje domów prywatnych i infrastruktury kościelnej. Działania takie powinny być podejmowane również w parafiach, przy których powinny powstawać Grupy Laudato si', wdrażające w życie wskazania tej encykliki, korzystające w tym celu z pomocy utworzonej przez watykańską Dykasterię ds. Integralnego Rozwoju Człowieka w 2021 roku Platformy Działań Laudato si', której celem jest wypracowanie rozwiązań, dzięki którym Kościół może przyczynić się do ograniczenia kryzysu ekologicznego (Laudato Si' Movement, 2021).

Trzecim obszarem działań jest nawiązanie dialogu i w jego konsekwencji współpraca ze środowiskami i organizacjami spoza Kościoła, działającymi na rzecz ochrony środowiska, klimatu, praw zwierząt czy innych ważnych ekologicznie kwestii, nie tylko przy lokalnych działaniach w rodzaju zbiórek śmieci czy wydarzeń okolicznościowych i akcji proekologicznych, ale również w inicjatywach na rzecz pomocy migrantom i społecznościom borykającym się ze skutkami dewastacji środowiska. Raport zakończony jest aneksem, w którym opisano kilka przykładów antyekologicznych działań w polskim Kościele.

RAPORT KATOLICY I BOŻE ZWIERZĘTA. JAK WYPEŁNIAMY ZADANIE BYCIA CZŁOWIEKIEM

W 2023 roku opublikowano kolejny raport, zatytułowany *Katolicy i Boże zwierzęta. Jak wypełniamy zadanie bycia człowiekiem*, będący, jak napisano na jego stronie tytułowej, rozwinięciem wątków

dotyczących chrześcijańskiego stosunku do zwierząt zasygnalizowanych w raporcie *Troska o stworzenie próbą naszej wiary*. Podobnie jak poprzedni, i ten raport oparty został na bogatej naukowej bibliografii. We wstępie do niego napisano:

Jesteśmy grupą tzw. zwykłych katolików, którzy wiedzą, że współczesne traktowanie zwierząt przez ludzi zaprzecza takim wartościom jak dobro, piękno, szacunek, sprawiedliwość, solidarność. Uważamy też, że będąc wraz ze zwierzętami istotami stworzonymi przez tego samego Boga, a więc na pewien sposób ich braćmi i siostrami, jesteśmy zobowiązani domagać się godnego ich traktowania, zwłaszcza że są bezradne wobec ludzkiej przemocy. (...) Wierzymy, że Stwórca – źródło wspomnianych wartości – oczekuje od nas zabrania głosu w imieniu istot, które same zrobić tego nie mogą, a których podmiotowość, wrażliwość, zdolność do komunikacji i budowania relacji nie tylko domaga się uznania ich immanentnej wartości, ale także każe domagać się realnego włączenia ich w krąg chrześcijańskiej moralności oraz zmian zachowań i praktyki katolików.

W kolejnych rozdziałach opisano przykłady złego traktowania zwierząt, głównie z polskiej praktyki, m.in. zmuszanie do rozrodu i życia niezgodnego z ich naturą, przemysłowe hodowle, polowania, ubój rytualny, wykorzystywanie w badaniach i dla rozrywki. Przybliżono w nim także nauczanie Kościoła na temat zwierząt oraz wyjaśniono, jak złe ich traktowanie wpływa na ludzi i środowisko. Również ten raport, podobnie jak poprzedni, zakończono szczegółowymi propozycjami działań, które powinny być podjęte przez władze polskiego Kościoła i polskich katolików. Wiele z nich jest powtórzeniem tych z poprzedniego raportu, dotyczących wprowadzenia rekomendacji zawartych w encyklice *Laudato si'*, szczególnie wątków dotyczących traktowania zwierząt, do edukacji na wszystkich szczeblach, od lekcji religii w szkołach, przez edukację świeckich, po formację w seminariach duchownych, a także propagowania wiedzy naukowej, uwrażliwiania sumień i rozwijania ekologicznej duchowości oraz moralności. W tym kontekście za kluczowe uznano odejście od dominującego w polskim Kościele przekonania, że „panowanie człowieka nad Ziemią” usprawiedliwia przemoc wobec zwierząt, czyli torturowanie ich, zmuszanie do życia niezgodnego z ich naturą, zabijanie czy maltretowanie dla rozrywki (walki zwierząt, cyrki) oraz uświadamianie, że takie traktowanie czujących istot jest grzechem.

Ważnym kierunkiem działania powinno też być nakłanianie instytucji kościelnych i katolików do rezygnacji z intensywnych hodowli zwierząt, ograniczanie się w konsumpcji produktów pochodzenia zwierzęcego, zwłaszcza tych powstałych w sposób nieetyczny wobec zwierząt. Ponadto tam, gdzie zabijanie jest konieczne, powinno ono być dokonywane w sposób jak najbardziej humanitarny. Po raz kolejny zaapelowano o współpracę z wszelkimi organizacjami i środowiskami działającymi na rzecz poprawy losu zwierząt, szczególnie o popieranie zmian w legislacjach prawnych w tym zakresie.

WNIOSKI

Oba raporty grupy Troska o stworzenie działającej w ramach Kongresu Katoliczek i Katolików oparte zostały na bogatej i aktualnej literaturze naukowej oraz raportach krajowych i międzynarodowych instytucji badawczych, do których odnoszą się prawidłowo wykonane i liczne przypisy. W obu znajdują się także liczne odwołania i interpretacje osadzone w teologii i nauczaniu Kościoła na temat konieczności ochrony stworzenia, zwłaszcza do encykliki *Laudato si'*. W obu apeluje się do polskich katolików o pogłębianie świadomości ekologicznej i duchowości z nią związanej. Oba napisane zostały bardzo poprawnym i przystępnym językiem, zadbano o ich staranną korektę oraz stronę wizualną. Raporty te dostarczają rzetelnej wiedzy naukowej na temat współczesnego kryzysu ekologicznego, opisują złe praktyki w tym zakresie oraz przekonują, że ich stosowanie czy niereagowanie na nie jest grzechem przeciwko Bogu i przyszłym pokoleniom. Przekonująco uzasadniono w nich potrzebę, a właściwie konieczność zmiany dotychczasowego sposobu komunikowania o ekologii w polskim Kościele, gdyż dotychczasowy nie okazał się skuteczny (Pastwa, 2021). Za kluczowe w tym celu uznano wprowadzenie edukacji ekologicznej do formacji polskich duchownych, do programów działań duszpasterskich i katechezy. Zaapelowano także o rozwijanie duchowości i moralności ekologicznej opartej na nauczaniu Kościoła. Opisane w nich liczne przykłady grzechów ekologicznych polskich katolików oraz smutne przykłady antyeologicznych działań instytucji kościelnych dowodzą, że encyklika *Laudato si'* nie została właściwie przemyślana i upowszechniona

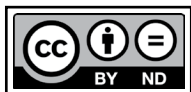
w polskim Kościele oraz że wiele jeszcze należy zrobić, aby uświadomić polskim katolikom – zarówno duchownym, jak i świeckim – że troska o środowisko naturalne, klimat, dobre traktowanie zwierząt jest fundamentalnym, wynikającym z wiary, obowiązkiem moralnym chrześcijan i jak napisano w jednym z raportów, najwyższy już czas na ich ekologiczne nawrócenie.

BIBLIOGRAFIA

- CBOS (2021). Młodzi Polacy w badaniach CBOS 1989–2021. *Opinie i Diagnozy*, 48.
- Franciszek. (2015). *Laudato si'*. W trosce o wspólny dom. https://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si_pl.pdf (dostęp: 2.04.2025).
- IPBES (2019). *The global assessment report on biodiversity and ecosystem services*. <https://www.ipbes.net/global-assessment> (dostęp: 6.04.2025).
- IPCC (2021). *Sixth assessment report*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/> (dostęp: 6.04.2025).
- Kongres Katoliczek i Katolików (2021a). *Deklaracja programowa Kongresu Katoliczek i Katolików*. <https://kongreskk.pl/nasza-deklaracja/> (dostęp: 5.04.2025).
- Kongres Katoliczek i Katolików (2021b). *Kim jesteśmy?* <https://kongreskk.pl/kim-jestesmy/> (dostęp: 5.04.2025).
- Kongres Katoliczek i Katolików (2022). *Raport Troska o stworzenie próbką naszej wiary*. <https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2022/01/Troska-o-Stworzenie-proba-naszej-wiary.pdf> (dostęp: 6.04.2025).
- Kongres Katoliczek i Katolików (2023). *Katolicy i Boże zwierzęta. Jak wypełniamy zadanie bycia człowiekiem*. <https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2023/04/Katolicy-i-Boze-zwierzeta.pdf> (dostęp: 8.04.2025).
- Laudato Si' Movement (2021). <https://laudatosimovement.org/who-we-are/> (dostęp: 8.04.2025).
- Machinek, M. (2016). Wspólny dom. „Ekologiczna” encyklika papieża Franciszka. *Teologia i Moralność*, 11(1[19]), 71–84. DOI: 10.14746/tim.2016.19.1.6
- Miształ, W. (2017). Niezbędność duchowości dla stawiania czoła kryzysowi ekologicznemu: przesłanie encykliki Laudato si'. *Analecta Cracoviensia*, 49, 145–161. DOI: 10.15633/acr.2410
- Pastwa, R.J. (2021). *Ekologia w komunikowaniu religijnym*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Pokorna-Ignatowicz, K. (2023). Kongres Katolików i Katoliczrk jako głos w synodalnej debacie o współczesnym polskim Kościele katolickim. *Kultura. Media. Teologia*, 56, 25–37. DOI: 10.21697/kmt.2023.56.03

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>